

- (5.2) (М) у змістово-тематичній спрямованості вербалізації:
- (5.2.1) (М) в емоційно-вербальних висловах (напр., вигуки);
  - (5.2.2) (М) у вербально-емоційних висловах (напр., докір);
  - (5.2.3) (М) через вербальні назви / описи подій, критику стану речей;
  - (5.2.4) (М) через опис / розповідь обставин якоїсь ситуації;
- (5.3) (М) через вербальну тематизацію:
- (5.3.1) (М) через назву події.
  - (5.3.2) (М) через опис події.
- (6) (М) у змісті бесіди:
- (6.1) (М) через тему;
  - (6.2) (М) через тип бесіди;
  - (6.3) (М) у стратегії ведення бесіди;
  - (6.4) (М) в організації розмови.

На думку Філера, між емоцією та комунікацією існує швидше односторонній зв'язок, тобто емоція впливає на комунікацію, а не навпаки.

У роботі було запропоновано кілька систематизацій емоцій, жодна з яких не є повною, але які, в певній мірі, можуть доповнити одна одну. Усі ці класифікації можна об'єднати у три основні групи:

- 1) мовно-формальну систематизацію;
- 2) лінгвістичну систематизацію класу емотивів;
- 3) аналітичну класифікацію сфер маніфестації емоцій.

Подані систематизації є методичним інструментом класифікації форм вираження емоцій у мові.

ЛІТЕРАТУРА

1. Schmidt-Atzert L. Die verbale Kommunikation von Emotionen: Diss.... – Gießen. – 1980.
2. Izard C. Emotionen des Menschen. Eine Einführung in die Grundlagen der Emotionspsychologie. – Weinheim, Basel: Kümmerle Verlag, 1981.
3. Friedrich B. Emotionen im Alltag. Versuch einer deskriptiven Analyse. – München: Minerva, 1982.
4. Schmidt-Atzert L., Kutscher R. Körpersymptome bei semantisch ähnlichen und unähnlichen Emotionen // Zeitschrift für experimentelle und angewandte Psychologie. – Düsseldorf, 1983. – № 3. – P. 458–473.
5. Schmidt-Atzert L. Zur umgangssprachlichen Ähnlichkeit von Emotionswörtern // Psychologische Beiträge. – Stuttgart, 1987. – № 3. – P. 140–163.
6. Mees U. Was meinen wir, wenn wir von Gefühlen reden? Zur psychologischen Textur von Emotionswörtern // Sprache und Kognition. – Fr. a. M., 1985. – № 4. – P. 2–20.
7. Ladissow A. Zur Kritik an der ungenauen Zusammenfügung emotional-affektiv. – New York, Berlin: Georg oems Verlag, 1986.
8. Sandhufer-Sixel. Emotionale Bewertung als modale Kategorie // Sprache und Emotionen. – Aachen, 1987. – № 1. – P. 240–280.
9. Bally Ch. Linguistique générale et linguistique française. – Bern, Francke: Didier, 1965.
10. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. – Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1987.
11. Volek B. Die Kategorie der Emotionalität in der Sprache // Papiere zur Linguistik. – München, 1977 – № 17. – P. 123–148.
12. Fiehler K. Kommunikation und Emotion // Theoretische und empirische Untersuchungen zur Rolle von Emotionen in der verbalen Interaktion. – New York, Berlin: de Gruyter, 1990.

Ірина Серякова

ГЕНЕЗИС НЕВЕРБАЛЬНОГО ЗНАКА

Положення, що було висловлене Г.В. Колшанським про те, що "абстрагуючий характер мови викликав потребу нової структури, але не усунув тих примітивних біологічних форм спілкування, котрі були властиві предкам" [5, 78], є надзвичайно важливим в аспекті визнання еволюційного підходу до проблеми невербального знака, його взаємовідношення з мовою та мисленням.

Питання про взаємовідносини мови і мислення може ставитися у філогенетичному ракурсі, що вивчає їх взаємозв'язок у процесі утворення в людському роді, а також у онтогенетичному – у процесі становлення мови і мислення у житті окремого індивіда, в оточенні людей, що розмовляють та мислять [10, 20]. У таких же ракурсах представляється можливим вивчати невербальну поведінку людини.

Зупинимось хронологічно на деяких теоріях походження мови, в котрих у фокус уваги потрапляє невербальна сигналізаційна діяльність людини.

Німецький психолог та філософ Вільгельм Вундт у 1900 році перші глави своєї фундаментальної десяти томної праці "Психологія народів. Дослідження законів розвитку мови, міфів та звичаїв" присвячує опису виразних рухів і мови жестів, підводячи до ідеї утворення мови і розуміння її як результату еволюційної психофізичної діяльності людини. До психофізичних проявів Вундт, у першу чергу, відносить так звані "рухи, що виражають", під котрими він розуміє фізичні явища та супровідні афекти, такі як биття серця, дихання, різноманітні рухи м'язів обличчя, рухи рук [1, 377].

Вундт висуває свою психофізичну теорію походження мови, ґрунтуючись на детальному аналізі виразних рухів. Він виділяє (1) рухи внутрішні (дихання, кровообіг), (2) рухи мімічні (рухи м'язів обличчя), (3) рухи пантомімічні (рухи тіла, рук та ніг). Рухи останніх двох груп поділяються на вказівні та зображувальні.

Оскільки для Вундта мовою є будь-яке вираження почуттів, уявлень та понять за допомогою рухів, то в його теорії значне місце відводиться мові рухів, у котрій стосунки між знаком та тим, що він позначає, є безпосереднім наочним. Мова жестів, на думку Вундта, становить первинну сходинку, що передує звуковій мові. Звукова мова розвинулась з інстинктивних супутніх мімічних та пантомімічних рухів – тобто подібно до міміки, мова заснована на русі, і, подібно до міміки, вона слугує вираженням внутрішнього духовного життя.

Проводячи аналогію зі звуковою мовою, далі Вундт показує діалекти у мовах жестів, їх етимологію і навіть синтаксис. Синтаксис мови жестів полягає у тому, що в ньому є лише прості речення, а будь-яке складне повідомлення містить ряд простих. Вказівні жести відповідають займенникам, зображувальні – іменникам, прикметникам та дієсловам, а супутні – префіксам, суфіксам та часткам [1, 382–383].

Таким чином, Вундт прагне розкрити первинну сутність слова як звукового жесту – вказівного або зображувального – та обґрунтувати свою теорію походження мови як результат еволюції виразних рухів.

Друга теорія, що висвітлює мовленнєву діяльність у філогенезі, є теорія Б.В. Поршнева. У результаті вивчення Б.В. Поршнев формулює положення, що суперечать тому, що сучасному рівню логічного та абстрактного мислення передував рівень чуттєвого та образного пізнання. Суть його теорії полягає у тому, що між сигналізаційною діяльністю та мовленням існував особливий еволюційний інтервал – *hiatis* – між краями котрого вмістилася ціла специфічна система, домінантою якої були невербальні сигналізаційні дії. "Довго, дуже довго друга сигнальна система була всього лише таким фактором, що керує деякими діями, вторгаючись там і тут у поведінку ранніх людей (...). А непомірно пізніше вона набула знакової функції, слова та системи слів почали дещо позначати та значити, у тому числі "замінювати" першосигнальні подразники [9, 414]. Інакше, в середині другої сигнальної системи Б.В. Поршнев виявляє найнижчий генетичний рівень, котрий безпосередньо виводиться із загальних біологічних та фізіологічних основ вищої нервової діяльності. Цей найнижчий рівень другої сигнальної системи репрезентований притаманними печерній людині невербальними компонентами – сигналами та діями, – які слугували основними засобами спілкування та підготували ґрунт для виникнення мови.

Викладені вище теорії стосовно джерел виникнення мови та наявності певної періодизації у філогенезі дозволяє дійти висновку про те, що у початковий період появи другої сигнальної системи використання жестів, міміки, дотиків, звукових сигналів тощо сформувало своєрідну систему засобів спілкування. Імітаційні сигнали, емоційні, зазивні дії, що використовуються у первісному суспільстві, є *еволюційним знаковим попередником мови*. Еволюція від примітивного, мотивованого за формою невербального знака до знака конвенціонального

свідчать про розвиток мислення. Інформативно зазначене та ситуативно обумовлене використання невербальних дій як засобів спілкування дозволяє нам кваліфікувати ці комунікативні утворення як явище *довербального (домовного) дискурса*.

Практичним підтвердженням висунутих теоретичних припущень може слугувати наявний матеріал сучасних антропологічних досліджень. Методи антропології та суміжної палеоневрології, що реконструює особливості будови мозку за його відбитками на черепках, дозволяють зробити висновки про глотогенез – про процес встановлення людської звукової мови, що відмінна від інших систем знаків. Встановлено, що виникнення природної звукової мови у її чіткій, близькій до сучасної, формі приблизно відбувалося біля 100 тис. років тому. Цей період охоплює еволюцію неандертальця у першу людину сучасного типу, для котрої природна звукова мова стає особливо відмінною рисою. Неандертальцю, мабуть, був притаманний інший тип так званої мови, бо, на думку деяких дослідників, у неандертальця були відсутні артикуляційні передумови (зокрема, фарингальна порожнина), необхідні для породження та диференціації багатьох звуків.

Антропологічні висновки з приводу розвитку мовленнєвого апарату, з одного боку, і з приводу розвитку мовленнєвих зон лівої півкулі, з іншого боку, дозволяють припустити, що у предків людини, як і у сучасної людини у ембріональному та ранньому розвитку, раніше формуються зони правої півкулі, що відповідають за семантику символічних жестів та слів звукової мови, а потім задні, потилично-тім'яні зони лівої півкулі, котрі відповідають за словесне називання окремих предметів. Пізніше формуються передні зони чола та скронь, що зайняті побудовою синтаксичних конструкцій [6, 108–109].

Таким чином, поетапне "дозрівання" зон мозку, що починається з правої, "німої" півкулі, та повільне вдосконалення мовленнєвого апарату у філогенезі закладають, у першу чергу, біологічні підвалини когнітивних структур, що пов'язані з невербальними характеристиками поведінки людини ще далеко до появи мови.

Можна було очікувати а ргіоні, що ідея взаємозв'язку між топографією мозку та структурою мови здатна стимулювати дослідження у когнітивній перспективі. У зв'язку з цим проблеми між півкулями потребують все більш ретельного лінгвістичного або, більш широко, семіотичного вивчення.

У теперішній час функції мозку, що пов'язані з продукуванням та сприйманням мовлення, є об'єктом ретельного вивчення психологів, медиків та лінгвістів, об'єднані зусилля котрих дають більш глибоке розуміння як структури мови у її зв'язку із мозком, так і структури мозку в її зв'язку з іншими формами мовленнєвої поведінки. Першим кроком на цьому шляху був опис набору властивостей, притаманних кожній півкулі, утворюючих систему протилежних і одночасно комплементарних властивостей.

У статті, присвяченій функціональній асиметрії мозку, Н. Брагіна та Т. Доброхотова [3, 135] кажуть про те, що півкулі мозку виявляють різну часову орієнтацію: права спрямована у минуле, а ліва – у майбутнє, крім того, права півкуля відповідає за чуттєве пізнання, ліва – за абстрактне, ліва півкуля займається категоризацією, а права ототожнює музичні фрази та мелодії.

Вивчаючи роль вираження різних емоцій у мовленні, Н. Гешвінд [12, 192] зазначає, що ураження лівої півкулі не лише породжує неадекватні емоційні реакції самої людини, але і перешкоджає розпізнаванню емоцій інших людей. Якщо уражена ліва півкуля, людина не здатна зрозуміти смисл висловлювання, але, завдяки роботі правої півкулі, може розрізнити емоційний тон висловлювання. Тремтіння у голосі, за допомогою которого передається відчуття страху, щасливий сміх, вигук захоплення, сприймаються та контролюються правою півкулею.

На противагу опосередкованим мовним звуковим явищам, що залежать від нормального функціонування лівої півкулі, всі немовні звукові явища пов'язані з нормальним функціонуванням правої півкулі. Немовні звукові явища мають одну спільну особливість – "вони виявляють пряме, безпосереднє, остенсивне відношення між їх зовнішньою, матеріальною формою та тим, що вони позначають" [11, 274]. Гуркіт навколишнього середовища та всі паралінгвістичні звуки – кашель, сміх, плач, хрипіння, сопіння, подихи тощо – є перцептами, що контролюються правою півкулею мозку [2]. Людина з порушенням діяльності правої півкулі не відрізняє грозу від гуркоту мотора, сміх від плачу, не чує різниці

між жіночими та чоловічими голосами, не помічає зміни мовців. Тобто, всі фізіогномічні симптоми, що чуються, для неї не існують, однаково як і є неможливим визначити у просторі джерело та напрямок звуку голосу.

Висновки, зроблені на основі медичних досліджень, підтвердили наявність тісного зв'язку між процесами вищої нервової діяльності, що виявляються у формі вербальної та невербальної активності, та вказали на когнітивну специфіку останніх в архітектурі свідомості людини, що володіє мовою.

Іншим (досяжним для лінгвіста) об'єктом спостереження, що дозволяє будувати висновки про генезис невербального знака, є дитяче мовлення, перші етапи якого якісно схожі з мовленням примітивних племен. Л.С. Виготський [4] зазначав паралелізм в інтелектуальній еволюції дитини та інтелектуальній еволюції людського колективу, що пояснюється у теперішній час спадковістю та принципами роботи мозку. Тут нас цікавить послідовність, з якою фіксуються у дитячій свідомості, що формується, немовне та мовне, а також які їх взаємовідносини.

Фізично нормальний організм дитини отримує із навколишнього середовища різноманітні враження у вигляді зорових, слухових, рухомих, смакових, тактильних відчуттів, однак вони поки ще не організовані, не співвіднесені із реальною дійсністю. У перші дні життя дитина не має чим виражати і, що важливо, не має чого виражати, бо інтелектуальні процеси ще не розвинені. Іншими словами, "немає понять, немає суджень, не може мати місце їх об'єктивація" [10, 22]. Але чи дійсно немає чим виражати дитині її перший досвід взаємодії з оточуючим світом? Дійсно, процес перетворення слухових вражень у значення ще попереду, лише на другому році життя починає з'являтися можливість вимовлення яких-небудь звукових комплексів. Однак, лише з'явившись на світ, немовля адекватно передає оточуючому його інтелектуальному світу сигнал задоволеності або невдоволеності. Ми "читаємо" цю інформацію за рухомо-мімічною та голосовою поведінкою дитини та ліквідуємо подразник, що викликав роботу чуттєвого пізнання.

Розвиток когнітивних рухливих дій немовляти починається з контакту поглядів матері та дитини. Крім того, із самісінького народження дитина здатна наслідувати ритм рухів людини, що доглядає за нею. Трохи пізніше посмішка сприймається як знак задоволення, у віці 4-6 місяців у дитини з'являється вказівний жест (жест-вказівка), а у кінці 7-го місяця – жест-прощання. Здатність слідкувати поглядом закріплюється до кінця першого року життя, потім формується вокалізація. Об'єднання жести, погляду та звуку відбувається у кінці другого року життя. Елементи проксеміки входять до арсеналу поведінки дитини на сьомому році життя, у цьому віці дитині все ще не вистачає когнітивних інструментів. Вона спонтанно опановує базисні операції мислення і тим самим виявляє базисні операції на сенсомоторному рівні.

Навіть швидко ознайомлення з кількісним та якісним репертуаром невербальних дій немовляти веде до висновку – до опанування мовними знаннями людина виявляє *перші ознаки інтелекту за допомогою базисних операцій на сенсомоторному рівні*.

Швейцарський психолог Жан Піаже, ґрунтуючись на багаторічних експериментальних дослідженнях дитячого мовлення, стверджує, що знання не є результатом звичайної реєстрації спостережень і що процес пізнання неможливий без структуризації. Піаже, у цілому симпатизуючи трансформаційним аспектам доктрини Н. Хомського, не приймає його гіпотезу про вродженість мовних структур і пояснює вродженість розуму через поняття "сенсомоторного інтелекту" та "саморегуляції живого організму" [7; 8]. Ця теорія є фундаментальною для з'ясування місця та ролі сенсомоторних дій у філогенезі.

У людині, за Піаже, не існує готових вроджених когнітивних структур. Спадковим є лише саме функціонування інтелекту, яке породжує структури шляхом організації послідовних дій, що здійснюються над предметом. Таким же всеосяжним явищем, як спадковість, і, у деякому розумінні, керуючим нею, вважається явище саморегуляції, котра відіграє визначну роль на всіх рівнях, починаючи з гена, і все більш важливу роль по мірі наближення до вищих рівнів і до поведінки. Саморегуляція, корені якої є органічними, притаманна життєвим та ментальним процесам. Розглянемо, як формуються побудови, що зветься дослідником сенсомоторним інтелектом, і як за допомогою його набуваються знання.

Формування когнітивних структур – це тривалий процес, що починається сенсомоторним періодом. У сенсомоторний період, коли немає ані мислення, ані уявлення, ані мови, у людини формується деяка логіка дій, що мають біологічні корені. На сенсомоторному рівні, набагато раніше до появи мови, людина, маючи певну будову тіла та фізіологію організму, здійснює елементарні рухи (смоктальні, хапальні, захисні), логіка яких ґрунтується на спадковому феномені органічної саморегуляції. Пізнання починається з біологічної, рухливо-мімічної дії, яка повторюється або узагальнюється через застосування до нових об'єктів, породжуючи певну "схему дій". Основний зв'язок, що лежить в основі будь-якого знання, полягає не у простій асоціації між об'єктами, бо це поняття заперечує активність суб'єкта, а в асоціації об'єктів за певними схемами. У свою чергу, коли об'єкти асоційовані схемами дій, виникає необхідність пристосування до особливостей цих об'єктів, що є результатом зовнішніх чинників, тобто результатом досвіду. Така дія містить у собі відновлення у пам'яті об'єктів, що не спостерігаються у цей момент. Це відновлення у пам'яті вимагає формування специфічного інструменту, яким є семіотична функція у формі моторної імітації предмета, символічна гра, мова жестів [7, 95–97].

Конструктивні побудови, притаманні сенсомоторному інтелекту, передують мові та є результатом саморегуляції органічної та саморегуляції поведінки. Саме це пояснення "фіксованого ядра", не вродженого, але такого, що є продуктом сенсомоторного інтелекту, – зрештою приймають Р. Браун та Е. Леннеберг. Розвиток семіотичної функції на базі сенсомоторного інтелекту готує мозок до появи мови [8, 133–134].

Таким чином, перше пізнання світу здійснюється за сенсомоторними каналами. Сенсомоторна база існує у людини на підставі ознаки загальної та спеціальної спадковості. Біологічна природа сенсомоторної бази, підкоряючись законам саморегуляції, формує сенсомоторний інтелект. Останній виявляється за допомогою логіки дій та здійснює сенсомоторну асиміляцію. Формування символічної функції, котра є необхідною умовою сенсомоторного інтелекту [3, 7], готує момент виникнення мови. Іншими словами, *мова є продуктом сенсомоторного інтелекту*, вона узгоджується з усім, що було засвоєно на сенсомоторному рівні, досягнуте сенсомоторною логікою та символічною функцією жестів та міміки.

В онтогенезі послідовне формування когнітивних здібностей на базі сенсомоторного інтелекту з часом розвине її у складну сенсомоторну програму, що має відповідну архітектуру когніції та що реалізується у різних соціумах системами численних невербальних комунікативних дій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амирова Т.А., Ольховиков Б.А., Рождественский Ю.В. Очерки по истории лингвистики – М.: Наука, 1975. – 559 с.
2. Баланов Л.Я., Деглин Л.В. Восприятие звуковых неречевых образов (слуховой и музыкальный гнозис) в условиях инактивации доминантного и недоминантного полушарий // Физиология человека. – 1977. – № 3. – С. 415–423.
3. Брагина Н.Н., Доброхотова Т.А. Проблемы функциональной асимметрии мозга // Вопр. философии. – 1977. – № 2. – С. 135–150.
4. Выготский Л.С. Мышление и речь // Избранные психологические исследования. – М., 1956. – С. 350–378.
5. Колшанский Г.В. Паралингвистика. – М.: Наука, 1974. – 154 с.
6. Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – 683 с.
7. Пиаже Ж. Психогенез знаний и его эпистемологическое значение // Семіотика. – М., 1983. – С. 90–101.
8. Пиаже Ж. Схемы действия и усвоения языка // Семіотика. – М., 1983. – С. 133–136.
9. Поршнев Б.Ф. О начале человеческой истории (Проблемы палеопсихологии). – М.: Наука, 1974. – 474 с.
10. Чикобава А.С. К вопросу о соотношении мышления и речи в связи с ролью коммуникативной функции // Язык и мышление. – М., 1967. – С. 16–30.
11. Якобсон Р. Избранные труды. – М.: Прогресс, 1985. – 452 с.
12. Geschwind N. Specialization of the Human Brain // Scientific American. – 1979. – No. 3. – P. 449–463.

ЯДРО І ГРАНИЦІ РОЗШИРЕННЯ ЗАГОЛОВКІВ – НАЗИВНИХ РЕЧЕНЬ

У цій статті опис структурних типів заголовків (3) буде зроблений в плані реалізації ними комунікативних цілей в їх актуальному членуванні та віднесенні до тексту. Формально виражений ремоутворюючий центр заголовків в аспекті функціонального і семантичного синтаксису є номінація заголовками елементів / комбінації елементів текстів або, іншими словами, відношення речення до ситуації виявляє його глибинну структуру. Таким чином, глибинна структура заголовка і його номінація елементів тексту при такому підході синонімічні. Перейдемо до опису заголовків – називних речень, які є найпоширенішими і складають 83 % дослідженого матеріалу. Для опису їх структури приймемо поняття ядра речення, яке є загальноприйнятим у сучасному синтаксисі. Ядро субстантивних речень, як правило, виражене іменником або його субститутом.

1) Заголовки – непоширені називні речення, ядро яких виражене іменем власним.

У більшості випадків вони позначають дійову особу / особи тексту: *The Clausners* (L. Tushnet); при цьому імена власні можуть бути представлені зменшувальними власними іменами і прізвищами. Антропоніми у художньому тексті як знаки-мітки, ідентифікуючи дійові особи, водночас збирають, "акумулюють" всю інформацію про них і є своєрідним "вмістом" цієї інформації. Інакше кажучи, антропоніми художнього тексту формують свій сигніфікат [1, 87]. Ядро заголовків – непоширених речень може бути виражене загальними іменниками, які, як і власні іменники, мають чітко виражену номінативну функцію; їм "притаманна абсолютна номінативна значущість" [2, 123]. Всесильний іменник може замінити довгі описові звороти і стати еквівалентом цілих суджень і висловлювань [3, 85–86]. Виходячи із членування тексту на "речовий" (предметний) зміст, [1, 176] знаходимо, що заголовок може позначати місце дії: *The Outstation* (S. Maughan); персонаж: *The Tenant* (Q. Hudson); подію: *Stalking* (G.C. Oates); причини, наслідки подій: *Accident* (Q. Christie); реакцію персонажу на події: *The Stare* (G. Updike) і т. ін.

Встановлення зв'язку заголовка з текстом і врахування їх функціонального навантаження означає вивчення їх в плані синтаксичної семантики. Пряма номінація заголовками певних елементів тексту є опис їх "глибинної структури", оскільки синтаксична семантика тлумачить суть і природу речення через його відношення до екстралінгвістичної ситуації та її структури і вивчає взаємовідношення членів речення з елементами структури ситуації [4, 77–86; 5, 290–297].

Розглянемо заголовки – дійові особи оповідань, які виражені загальними іменниками. Слід зробити застереження, що загальні іменники є тільки матеріалом і для позначення особи, і для формальної вираженості заголовка. Найчастіше в заголовок виноситься позначення особи, оскільки вона має найбільше ознак, властивостей і відношень. Це пояснюється екстралінгвістичними причинами – антропоцентричним характером художнього тексту. Часто особа позначається шляхом фіксації роду занять, професії, сімейних відносин і т. ін. Механізм номінації є однаковим для власних і загальних іменників. Специфіка загальних іменників в номінативній функції полягає в тому, що вони є "коротким описом об'єктів" [6, 145]. Можна сказати, що заголовок називає текст, "описуючи" один із його елементів, тобто дійову особу. Специфіка семантики загальних іменників у заголовковому вживанні визначається його позицією реми у заголовку – номінативному реченні і полягає в тому, що загальний іменник з імені предмета перетворюється в назву його властивості: інакше кажучи, лексичне значення переходить в значення пропозитивне [5, 307–314]. Отже, ці іменники є позначенням не осіб, сімейних відносин, професій, а їх властивостей. Значить, семантика заголовка *The Killers* (E. Hemingway) полягає в здатності бути вбивцями. Аналогічно, семантика *The Sailor* (V.S. Pritchett) – здатність бути моряком, працюючи камердинером. Це – кваліфікуюча, характеризуюча номінація [5]. Означений артикль є типовим як для 3-х дійових осіб, так і для інших заголовків, що повністю співпадає з даними Х. Вайнріха [7, 380]. Текстова функція означеного артикля полягає у його зв'язку з передінформацією. Означений артикль має